

ADVENDIAJA IV PÜHAPÄEV AD 2022

Mt 1:18–24 (1Ms 21:1–7; Hb 6:13–19)

18 [Jeesuse Kristuse sündimisega oli aga nõnda.]¹ Tema ema Maarja, kes oli Joosepiga kihlatud, leidis enne enda kojuviimist, et ta ootab Pühast Vaimust last.

19 Tema mees Joosep aga, kes oli õiglane ega tahtnud teda avalikult häbistada, võttis nõuks ta salaja minema saata.

20 Aga kui ta seda mõtles, vaata, siis ilmus talle unenäos Issanda ingel, kes ütles: «Joosep, Taaveti poeg, ära karda oma naist Maarjat enese juurde võtta, sest laps, keda ta kannab, on Pühast Vaimust.

21 Ta toob ilmale poja ning sina paned Talle nimeks Jeesus, sest Tema päästab oma rahva nende pattudest.»

22 Kõik see sündis, et läheks täide, mida Issand on rääkinud prohveti kaudu:

23 «Ennäe, neitsi jääb lapseotele ja toob ilmale poja, ja Teda hüütakse nimega Immaanuel», see on tõlkes: Jumal on meiega.

24 Kui Joosep unest ärkas, tegi ta nõnda, nagu Issanda ingel oli teda käskinud. Ta võttis oma naise enese juurde.

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

¹ EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus salmi esimene pool puudub ja lugemine algab sõnadega: «Jeesuse ema Maarja, kes oli...» Soovitav oleks lugeda ka salmi algusosa.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).²

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks³:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

² Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei anna hästi edasi originaali dünaamikat. Nimelt oleks õigem tõlkida nagu nt 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

³ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Keelelisi märkuseid

Jeesuse – Ἰησοῦ – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Kristuse – Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea משיח – «Messias», «Võitu».

Sündimisega – ἡ γέννησις – sõna γέννησις tähendab «saamine», «eostamine», «sündimine».

Maarja – nimi Μαρία tuleneb heebrea nimest מרים ja selle algseks tähenduseks võib olla kas «kibe», «mõru» või «mässuline».⁴

Joosepiga – nimi Ἰωσήφ tuleneb heebrea nimest יוסף ja tähendab «JHWH lisab» (vrd 1Ms 30:24).

Kihlatud – μνηστευθείσης – sõna μνηστεύω tähendab nii «naiseks paluma», «kosima», kui ka «naiseks lubama».⁵

Leidis – εὗρέθη – sõna εὗρισκω tähendab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult.

Enne enda kojuviimist – πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς – «enne nende kokkutulemist», s.t enne tegeliku kooselamise ja abielusuhte algust.⁶

Et ta ootab last – ἐν γαστρὶ ἔχουσα – «end olevat lapseootel».

Õiglane – sõna δίκαιος tähendab «õige», «seadusekuulekas», «vooruslik», «kombekas».⁷

Avalikult häbistada – παραδειγματίσαι – sõna παραδειγματίζω tähendab «kellestki [halvas mõttes] avalikku näidist tegema», «häbimärgistama».

⁴ Viimasel puhul oleks taolise nimevaliku puhul tegemist selge jumaliku irooniaga, kuna Jumalaema puhul rõhutatakse Pühakirjas tema madalust, alandlikkust ja kuulekust (vt nt Lk 1:38.48). Juhul, kui nime tuleb tõlkida kui «kibe» või «mõru», viitab see Maarjale kui Valuemale (vrd Lk 2:34j).

⁵ Viimane võib olla sündinud ka tükk aega tagasi – sellele viitab sõna μνηστεύω pärinemine verbist μνάομαι – «meenutama», «mäletama».

⁶ 1968. aasta piiblitõlkes: «enne nende kokkusaamist».

⁷ Võib-olla ka siin ehk veidi sobimatuna kõlavalt, aga sisuliselt igati omal kohal olevana «ontlik», «korralik» («hea lastetoaga»).

Minema saata – ἀπολύσαι – sõna ἀπολύω tähendab «vabaks laskma», «minna laskma», «ära saatma», ka «[abielu] lahutama».

Aga kui ta seda mõtles – ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος – sõna ἐνθυμέομαι – «[millegi üle] mõtisklema», «mõtteid mõlgutama» – tähendusvarjundiks on pingeline, lausa palavikuline, seesmiselt põletav vaev või äng selle pärast, mille üle mõtiskletakse.

Ilmus – ἐφάνη – sõna φαίνω tuleneb sõnast φῶς – «valgus» – ja tähendab «valgustama», «valge ette tooma», «ilmutama», «ilmuma», «nähtavaks saama».

Unenäos – sõna ὄναρ – «unenägu», «unes nähtav nägemus» – tarvitab Uues Testamendis ainult Matteus, kokku kuuel korral (Mt 1:20; 2:12; 2:13; 2:19; 2:22 ja 27:19).

Issanda – κυρίου – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Ingel – sõna ἄγγελος tähendab «ingel», «sõnumiviija», «saadik».

Laps, keda ta kannab – ἐν αὐτῇ γεννηθὲν – «temas saadu», «temas sündinu».⁸

Paned Talle nimeks – καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ – «kutsud Tema nime», «kutsud Teda nimega».⁹

Päästab – σώσει – sõna σώζω tähendab «päästma», «tervendama», «vabastama».

Pattudest – ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν – sõna ἁμαρτία tuleneb verbist ἁμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustma» – ja tähendab «möödalaskmine», «eksimus», «patt», «ülekohus».

Sündis – γέγονεν – «sai teoks». Originaalis kasutatud täisminevik viitab kõne all oleva täielikule, lõpuleviidud teostumisele.

Läheks täide – πληρωθῆ – sõna πληρόω tähendab siin «[pilgeni] täidetud olema», «lõpule viidud olema», «teoks saanud olema», «täide saadetud olema».

Mida Issand on rääkinud prohveti kaudu – τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος – sõnasõnalt «see, mis on teada antud Issanda poolt prohveti

⁸ 1968. aasta piiblitõlkes: «mis temas on sündinud».

⁹ Vanakiriklik pärimus rõhutab, et mitte Joosep ei pannud Jeesusele nime, vaid Joosepile anti teada, et tema kasupoja nimi on Jeesus.

kaudu üteldes».¹⁰ Σõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütlemata», «lausuma», «teada andma», millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Immanuel – nimi Ἐμμανουήλ tuleneb heebrea nimest לַמַּלְאָכִים ja tähendab «Jumal on meiega».

Unest – ἀπὸ τοῦ ὕπνου – «magamast».

Ärkas – διεγερθεὶς – «[üles] äratati».

Käskinud – προσέταξεν – sõna προστάσσω tähendab «korraldust andma», «ette kirjutama», «määrama», «käskima».

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi esimene peatükk, mille võiks pealkirjastada peatüki esimese salmiga – «Jeesuse Kristuse, Taaveti poja, Aabrahami poja, sünniraamat»¹¹ –, koosneb kahest poolest, millest esimene toob meieni Jeesuse maise «saamise loo», teine aga taevase.

Maine sugupuu näitab, et Jeesus on juriidiliselt nii Taaveti kui Aabrahami poeg. See tähendab, et Tema on täitunud iidset töötused, Ta on Aabrahami Seeme, kes peab saama õnnistuseks kõigile rahvastele. Väheoluline pole kindlasti seegi, et kuigi too sugupuu sisaldab rohkelt kuninglikke nimesid, kuulub suur osa neist kõike muud kui auväärsetele ja positiivse mainega Vana Testamendi tegelastele.

Ei ole vaja kuigi suurt pingutust nägemaks, et Matteuse evangeeliumi algus kannab ilma seda otseselt välja ütlemata sedasama sõnumit, mida apostel Paulus väljendab näiteks sõnadega: «Kui me olime väetid lapsed, siis olime orjuses maailma algainete meelevalla all. Aga kui aeg sai täis, läkitas Jumal oma Poja, kes sündis naisest, sündis Seaduse alla, lahti ostma seadusealuseid, et me saaksime pojaseisuse.» (Gl 4:3–5)

Niisiis ei kinnita Jeesuse maine sugupuu mitte ainult Tema legitiimsust Aabrahami ja Taaveti pojana, s.t seda, et Ta on tõesti töötatu ja oodatu, tõeline Messias, vaid sedagi, et Ta on tõeline inimene, s.t Ta on võtnud enda peale kogu langenud inimloomuse, koos patu ja selle tagajärgedega¹².

¹⁰ 1968. aasta piiblitõlkes: «mis Issand on rääkinud prohveti kaudu, kes ütleb».

¹¹ 1968. aasta piiblitõlke järgi, kuna see vastab 1997. aasta omast paremini originaalile: Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

¹² Vrd 2Kr 5:21: «Ta on teinud patuks meie asemel selle, kes patust midagi ei teadnud, et meie saaksime Jumala õiguseks Tema sees.»

Sellele vastandub¹³ – või vähemalt lisandub – Jeesuse taevane «saamise lugu»: «Jeesuse Kristuse sündimisega oli aga nõnda...» (Mt 1:28) Matteuse jaoks on Jeesuse sündimine neistsist vaieldamatu tõsiasi, mille üle arutlemisele, selle tõestada katsumisest rääkimata, ei pühenda ta ühtki silmapilku. Ka järgnev Jesaja tsitaat ei ole mõeldud mitte neistsistsünni kinnitamiseks, vaid selle rõhutamiseks, et Pühakirja töötused on Jeesuses (ja just Temas) täitunud.

Evangelist mainib, et Maarja, kes oli kihlatud Joosepiga (või Joosepile lubatud – me ei tea, kui palju aega enne kavandatud abielu see toimus), leidis, et ta on Pühast Vaimust käima peal. Kuidas Joosep sellest teada sai, meile ei ütelda.¹⁴ Meile öeldakse vaid, et Joosep oli õiglane mees ja otsustas seepärast teha, mida pidas oma kohuseks – vastavalt kehtivale tavale –, ent siiski viisil, mis tooks tema kihlatule võimalikult vähe valu ja häbi.

Ilmselt ei ole küsimus mitte selles, nagu oleks olnud võimalik sündinut avalikkuse eest varjul hoida – pigem otsustas Joosep loobuda Maarja avalikust häbimärgistamisest, s.t tema tegemisest teistele võimalikele patustajatele hoiatavaks näidiseks. Joosepi õigus väljendub siis evangelisti jaoks eeskätt selles, et ta ei soovinud isegi sellele, kes oli tema arvates patune ja talle ülekohtu teinud, halba. Seda, et tegemist ei olnud Joosepi jaoks sugugi lihtsa ega kerge küsimusega, näitab verb, mida evangelist kasutab siin «mõtlemise» kohta: sõna ἐνθυμέομαι viitab pingelisele, lausa palavikulisele mõttetegevusele.

Nii Joosepi kui hiljem hommikumaa tarkade ja Jeesuse kannatusloos Pilaatuse naise nägemustest kõneldes kasutab Matteus sõna ὄναρ – «unenägu» –, mis on vastandiks sõnale «ilmsi». Küllap ei ole vale näha siin mitte viidet sellele, et Joosep oleks olnud suuremat sorti magaja, vaid pigem ühelt poolt Vanas Testamendis tuntud «unenäguude sepitsejale» (1Ms 37:19), kelle nimi oli samuti Joosep¹⁵, ning teiselt poolt – mis kahtlemata veelgi tähtsam – sellele, kuidas need nägemused vastanduvad tegeliku tõelisusena sellele, mida nähakse, öeldakse või tehakse ilmsi, mis justkui peaks endast kujutama tõelisust, aga ei ole seda mitte.

Ilmsi näeb Joosep, et Maarja on talle truudust murdnud ja pattu teinud – «unes» aga saab ta teada, et tema kihlatu on süütu ja puhas ning temas sündinu on Pühast Vaimust.

¹³ Teatavas mõttes vastandumiseks on ka see, et kui «maises sugupuus» on aktiivseteks tegutsejateks mehed, siis «taevases» ei ole selleks kindlasti Joosep – nagu tegelikult ka mitte Maarja, vaid hoopis Püha Vaim, s.t Jumal ise.

¹⁴ Pier Paolo Pasolini filmis «Matteuse evangeelium» (1964) kujutatakse seda väga lihtsa, ent mõjusa pilkudemängu kaudu: esimeses stseenis vaatab Joosep Maarja silmadesse ja mõistab pettunult, mis Maarjaga on sündinud; teises stseenis, pärast sõnumi saamist inglilt, tuleb Joosep tagasi, Maarja vaatab tema silmadesse ja mõistab rõõmuga, et Joosep teab.

¹⁵ Kirikuisad näevad sarnasust ka Aadamaga, kellele Issand andis naise samuti siis, kui ta magas.

Ilmsi nõuab õigus Joosepilt oma kihlatu minemasaatmist – «unes» aga ta mõistab, et tal on seda enam põhjust Maarja koju viia. Ilmsi on Maarja üsas kasvava lapse puhul tegemist patu sigidikuga – «unes» aga «saab ilmsiks», et Ta on see, kes «päästab oma rahva nende pattudest» (Mt 1:21).

Nagu Jeesuse sündimine neitsist, nii on evangelisti jaoks täiesti enesestmõistetav ka see, et Tema nimi pidi olema justnimelt Jeesus, heebreapäraselt יהושע – «JHWH on pääste» või «JHWH päästab». Selle nimega seostub eeskätt kaks Vana Testamendi tegelast: kõigepealt Joosua, kes viis Iisraeli rahva üle Jordani Töötatud Maale, ning teisena prohvet Sakarja raamatus nimetatud ülempreester Joosua, kellest kõneldes öeldakse: «Vaata, üks mees, nimega Võsu, võrsub oma pinnast ja ehitab üles Issanda templi.» (Sk 6:12)

Joosep mõistab, et laps, keda tema kihlatu kannab, on see töötatud Võsu, keda on oodatud ja kes tuleb, et «ehitada üles Issanda tempel», s.t päästa oma rahvas nende pattudest.¹⁶ Ning et vähemalt mingil kombel on selleks templiks, mida too jumalik Võsu on tulnud üles ehitama, seesama noor naine, kes on nüüd tema hoolde usaldatud.¹⁷

Evangelisti jaoks on täiesti selge, et selles kõiges, mis on sündinud, on täitunud iidset töötused ning teostunud muuhulgas ka prohvet Jesaja ettekuulutus neitsist, kes jääb lapseootele ja toob poja ilmale. Nagu juba öeldud, et kuluta Matteuse hetkegi sellele, et hakata neitsistsünni üle arutlema või katsuda seda kuidagi tõestada. Tema jaoks on kõik sama selge nagu ükskordüks: Jesaja kuulutas, et neitsi toob poja ilmale – Maarja oli neitsi ja tõi poja ilmale – järelikult ongi tegemist Jesaja prohvetikuulutuse täitumisega.

Milline on aga nende kahe sisuline seos? Jesaja sõnumi esmaseks adressaadiks oli Juuda kuningas Aahas. Aahasele antud märgi eesmärgiks oli näidata, et Jumal võib päästa ja päästabki oma rahva suurte ja võimsate vaenlaste käest vastu kõiki ootusi. Inimlikult oleks see sama võimatu nagu see, et neitsi sünnitab. Ning kuna neitsi sünnitab, siis on selge, et tegemist ei ole inimliku, vaid jumaliku päästega.

Jeesuse puhul tähendab see õigupoolest täpselt sedasama: vastu kõiki inimlikke ootusi tuleb Jumal ise ja päästab oma rahva – kõige suurema ja võimsama vaenlase käest, s.t tema oma pattudest. Väljendi *αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν* tõlkimisel tulekski õigupoolest rõhutada selles kasutatud asesõnu: «Tema *ise*

¹⁶ Väljendi «päästab oma rahva nende pattudest» aluseks võib olla Ps 130:8: «Ja Tema lunastab Iisraeli kõigist tema pahategudest.», kuigi Septuaginta sõnastus erineb siin täielikult evangeeliumi omast: *καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ*.

¹⁷ Nagu Kristus hiljem, ristil rippudes – siis, kui «see tempel lammutati, et ta kolme päevaga uuesti püstitada» (vrd Jh 2:19) – oma ema ühe teise õiglase, apostel Johannese hoolde usaldas (Jh 19:28j).

päästab oma rahva *nende* pattudest.» Rahval ei ole muud kui patt – ning ainus võimalik pääste on Issandas Jeesuses.

See, et Jeesus on tõeline Jumal ja tõeline inimene, tuleb välja nii prohvet Jesaja poolt ette kuulutatud aunimes Immaanuel – «Jumal on meiega» – kui, nagu juba öeldud, kogu Matteuse evangeeliumi esimese peatüki ülesehituses: Tema – sündinuna neitsi Maarja üsas – saavad kokku ühelt poolt inimlik ja maine ning teiselt poolt taevane, see on mis Pühast Vaimust. Matteus ei tunnista siin mitte ainult seda, et Jeesus on «iga päev meie juures ajastu lõpuni» (vrd Mt 28:20), vaid tõepoolest sedagi, et Jeesus Kristus on tõeline Jumal ja tõeline inimene, ja et kõik inimesed saavad Tema kui Aabrahami Seemne läbi osa jumalikust päästest ja tõotatud õnnistusest.

Joosep kuuletus täielikult inglilt saadud sõnumile ning tegi mida tal kästi. Ta oli tõepoolest õiglane mees, kes ei hakanud küsima inimeste arvamuse järele, vaid toimis nii, nagu pidi. Kuivõrd ta kõike lõpuni mõistis, ei ole meie arvata, küll aga on oluline rõhutada tema vankumatut ja alandlikku usaldust Jumala ja Tema sõna suhtes ühes sama vankumatu ustavusega oma kohustuste täitmisel.

Jutluseks

Advendiaja neljanda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Issand on lähedal». Sissejuhatav tekst nimetab, et see pühapäev «on pühendatud Jeesus-last ootavale Maarjale, Issanda emale». Evangeeliumitekst keskendub vähemalt väliselt õigupoolest rohkem Joosepile kui Maarjale, kuid tegelikult keskpunktiks ei ole ei Joosep ega isegi mitte Maarja, vaid «temas sündinu», s.t neitsi üsas inimeseks saanud Jumala Poeg. Kogu Matteuse evangeeliumi esimese peatüki, nagu ka pühapäeva Evangeeliumi, keskseks sõnumiks on tunnistus Jeesusest Kristusest kui tõelisest inimesest ja tõelisest Jumalast, kelles on täidetud nii Aabrahamile antud kui hilisemad tõotused ning kes on tulnud, et päästa nii oma rahvas kui kogu inimkond nende pattudest.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on advendiaja neljanda pühapäeva Evangeelium igal lugemisaastal sama. Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 21:1–7) on Iisaki sündimise lugu. Nii Aabraham kui tema armastatud naine Saara olid igatsetud ja kauaoodatud poja sündimisel juba kõrges eas, inimlikult võimetud enam lapsi saama, nii on Iisak selgelt Jumala kingitus ja tulevase suurima kingituse – Messia – eeltähis. Iisakist loetakse Aabrahami sugu ning Issanda tõotust mööda õnnistavad Aabrahami soo nimel endid kõik maailma rahvad (1Ms 22:18; 26:4; 28:14). Apostel Paulus kinnitab, et kõik need, kes on Kristuses, on Tema läbi samuti Aabrahami sugu ja talle antud tõotuste pärijad (Gl 3:29).

Teise lugemisaasta Epistliks (Hb 6:13–19) on Heebrea kirja käsitus Jumala töotusest Aabrahamile ning kinnitus, et see töotus on vankumatult kindel, kuna Jumal andis selle omaenda nimel vandudes. Nagu Aabraham «lootis vastu lootust» (vrd Rm 4:18), nii on meiegi lootus Jumalal kindel nagu «hinge ankur» (Hb 6:19). Meie lootus rajaneb aga millelgi veelgi enamal kui Aabrahamile antud töötused, nimelt Jeesusel Kristusel, kes on läinud «vahevaiba taha sisimasse», saades «Melkisedeki korra järgi igavesti ülempreestriks» (Hb 6:19j), s.t tuues ennast meie eest lepitus- ja lunastusohvriks.¹⁸

Kuna advendiaja neljanda pühapäeva Evangeelium on igal lugemisaastal sama, võiks lähtuvalt konkreetse aasta teistest pühakirjalugemistest keskenduda teatavatele aspektidele Evangeeliumi tekstis. Nii võib teisel lugemisaastal ehitada jutluse üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Matteus alustab oma evangeeliumi sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu: Aabrahamile sündis Iisak, Iisakile sündis Jaakob, Jaakobile sündisid Juuda ja tema vennad...» (Mt 1:1j) Jeesus Kristus, meie Önnistegija, Jumala ainusündinud Poeg, põlvneb inimesena Aabrahamist, on tema sugu – või vastavaid kirjakohti täpsemalt tõlkides: Aabrahami seeme. Seeme, mis mitte lihtsalt ei pärine Aabrahami niudeist, vaid seeme, mille Jumal on kinkinud selleks, et ta maasse langedes ja surres kannaks igavese elu vilja kõigile, kes Temasse usuvad ja Teda järgivad (vrd Jh 12:24jj). Nii ei ole Aabrahamile antud töötused ega nende täitumine seotud mitte ainult tema igatsetud ja kauaoodatud poja Iisaki sündimisega ega isegi mitte ainult Iisraeli rahva looga, vaid need töötused on määratud kogu langenud inimkonnale kinnituseks, et Jumal päästab meid meie pattudest, surmast ja kurja meelevallast.
2. Aabrahami ja Joosepi lugu oli väliselt üsna erinev: üks ootas aastakümneid, millal talle ja ta armastatud naisele võiks ometi poeg sündida, teine ei olnud oma noore väljavalituga veel kokkugi saanud, kui too juba lapseootele jäi. Kerge polnud neist kummalgi, küsimusi oli küllap ülemääragi, enamus neist vastuseta: miks Jumal nii kaua viivitab, miks Ta ei tee midagi? Või vastupidi: miks Jumal lasi sellel sündida? Miks Ta (või ta – Maarja) ei võinud ometi veidi oodata? Mis on kõige selle mõte? Need ja paljud teised samalaadsed küsimused, mida nii Joosep kui Aabraham Jumalale ja iseendale esitada võisid, teevad nad meile ootamatult lähedaseks. Olgu samal teemal või mõnel muul, vähemalt esialgu vastuseta tunduvaid küsimusi on kõigil piisavalt, ja elu kipub enamasti märksa keerulisem olema, kui oleme tahtnud ja arvata osanud.
3. Jumalal on meie küsimustele kindlasti vastused ning enamasti märksa suuremad ja paremad, kui võiksime mõeldagi. Aabrahamile antud töötusest sai täidetud töotus mitte ainult talle, vaid kogu inimkonnale. Joosepi väljavalitule sündinud laps, kelle kasuisa temast sai, oli too kogu maailmale töötatud Laps, kellest oli kõnelnud

¹⁸ Teksti parema mõistmise huvides oleks soovitatav lugeda Epistlina veidi pikem kirjalõik, nt Hb 6:10–20.

prohvet Jesaja: «Sest meile sünnib laps, meile antakse poeg, kelle õlgadel on valitsus ja kellele pannakse nimeks Imeline Nõuandja, Vägev Jumal, Igavene Isa, Rahuvürst. Suur on valitsus ja otsatu on rahu Taaveti aujärjel ja tema kuningriigi üle, et seda kinnitada ja toetada kohtu ja õigusega, sellest ajast ja igavesti.» (Js 9:5j) Joosepit rõõmusõnumiga julgustanud ingel kõnetas teda kui Taaveti poega, kinnitades talle, et on kätte jõudnud aeg, mil ilmub tõeline Taaveti poeg, Immaanuel, Jumal meiega, kelles täituvad kõik meie ootused ja lootused ning Jumala poolt antud ammused tõotused.